

MODERN TÜRK EDEBİYATI'NDA ÇANAKKALELİ SAİR VE YAZARLAR

Ramazan Gülemdam*

Özet

İnsanlık tarihi için önem arz eden topraklar, doğal olarak stratejik açıdan da önemli sahalar olduğundan bu toprakların egemenliği için geçmişten günümüze dek birçok savaş yapılmıştır. Bu savaşlar sırasında belki toprağın hâkimi değişmiştir fakat savaşın halkta bıraktığı izler tüm zamanlarda aynı olmuştur. Savaşın olduğu yerde acı, hüznün ve keder daima mevcuttur. Bu duygular edebî eserlerde de ifadesini bulmuştur. Sözgelimi edebiyatımızda, hem bizim tarihimiz hem de dünya tarihi için önemli bir yere sahip olan Çanakkale Savaşlarını konu alan birçok manzum ve mensur eser kaleme alınmıştır.

Çanakkale'yi konu alan eserler sadece savaş içerikli değildir. Çünkü bu şehir, tabii güzellikler açısından da oldukça zengindir. Bu zenginlik, Çanakkale'yi konu alan eserlerin ve ilham olduğu edebiyatçıların sayısında da görülmektedir. Eserlerinde Çanakkale'yi konu alan yazarların yanında, dünyaya Çanakkale'de merhaba diyen ve hayatının herhangi bir döneminde Çanakkale'de bulunan yazarların sayısı hiç de az değildir. Çanakkale toprakları, bizim ulaştığımızımız kadarıyla, Tanzimat'tan günümüze değin geçen yaklaşık 165 yıllık süre içerisinde 13'ü şair, 7'si öykü ve roman yazarı, 7'si de araştırma-inceleme, deneme ve çeviri yazarı olmak üzere toplam 27 önemli edebiyatçıya ev sahipliği yapmıştır. Sayıca azımsanamayacak sayıda olmalarının yanında bu sanatçılarımız arasında edebiyatımızın belirlenmiş dönemlerine damgasını vurmuş Rıza Tevfik Bölükbaşı, Reşat Nuri Güntekin, Kemal Bilbaşar, Ece Ayhan ve Arif Damar gibi birçok değerli yazar ve şairimizin de bu topraklardan ilham almış olmaları ayrıca dikkate değerdir.

Giriş

Yaklaşık 5000 yıllık bir geçmişe sahip olan ve bu süre zarfında birçok medeniyete ev sahipliği yapan Çanakkale toprakları, günümüzde de içerisinde barındırdığı tarihi kentler ile sık sık gündeme gelmektedir. Gerek ulusal ve

* Yrd. Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

uluslararası basında öne çıkan ve tarih biliminden başka alanların da ilgisini çeken Truva, gerekse Aristo'ya bir dönem ev sahipliği yapan Assos, adlarının burada sayamayacağımız tarihi Çanakkale kentlerinden en tanınmışlarıdır. İlgicedan sonra da devletlerin ilgisini çeken, stratejik öneme sahip boğazlar bölgesinde bulunan bu kent için tarih boyunca birçok savaş yapılmıştır. Denizlerde hakimiyet kurmak amacıyla, Venediklilerle Cenevizliler, Balkan topraklarının hakimiyeti için Osmanlı ile Bizans arasındaki mücadeleler bunlardan sadece ikisidir. Osmanlı Devleti de Rumeli'ye geçiş için Çanakkale topraklarını bir üs olarak kullanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Rumeli'deki ilk topağı olan *Çimpe Kalesi*'nin Gelibolu dolaylarında olduğu bilinmektedir. II. Mehmet'in (Fatih), Çanakkale Boğazı'nı kontrol altına almak için kurduğu Çimenlik kalesi etrafında, günümüzdeki yerleşim alanında kurulan şehir; Birinci Dünya Savaşı'nda, başkent özelinde tüm Osmanlı ülkesini koruma görevini, dünya literatürüne "Çanakkale Savaşları" olarak geçen savaşlarda iki yıl binden fazla şehit pahasına da olsa başarmıştır. Millî Mücadele'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin önsözü olarak kabul edilen Çanakkale Savaşları'ndan başarıyla çıkan komutanlar, Mustafa Kemal önderliğinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları olmuşlardır.

Yukarıda kısaca bahsettiğimiz kadaryla, tarihsel açıdan zengin bir mirasa sahip olan Çanakkale'nin, kültürel zenginliği de tarihi zenginliğini aratmayacak boyuttadır. Bu kent, Gelibolu Ali, Ahmed-i Bican, Azmi, Piri Reis, Yazıncıoğlu Ali, Adnan Adıvar ve Kemal Bilbaşar gibi adını burada sayamayacağımız birçok yazar ve âlime ev sahipliği yapmıştır.

Bu çalışmamızda; ulaşılabildiğimiz kadaryla, Tanzimat ve sonraki yıllarda yaşayan Çanakkaleli edebiyatçılarımızla, hayatının bir döneminde Çanakkale'de bulunan edebiyatçılarımıza, ürün verdikleri alanlara göre, değişmeye çalıştık "Şairler", "Roman ve Öykü Yazarları", "Araştırma-İnceleme, Çeviri ve Deneme Yazarları" başlıklarını taşıyan üç bölümden oluşan çalışmamızda kişiler, isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

1. Şairler:

1.1. Adem Turan

Çanakkale'nin Biga ilçesinde dünyaya gelen **Adem Turan**, 1980 yılında Biga İmam Hatip Lisesi'nden, 1992 yılında da Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olur. 1993-1994 yılları arasında Bursa Marmara Gazetesi'nde yazı işleri müdürlüğü yapan Turan, hâlen Yozgat'ta öğretmenlik yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babası olan şair; şiirlerinde, kendi isminin yanında, Bedirhan Günay takma adını da kullanır. "Yokluğun Bize Çokça Kahur

Efendim" adlı ilk şiiri 1982 yılında Yeni Devir Gazetesi'nde yayımlanan şairin şiirleri; Mavera, Yönelişler, Dergâh, Kayıtlar, Yedi İklim, Hece ve Kırağın dergilerinde yayımlanır. "Melekler ve Çocuklar" adlı şiiri ile Türkiye Gazetesi'nin düzenlediği "Bosna Unutulmasını Şiir Yarışması"nda ikincilik ödülünü kazanan Turan'ın *Arık Kuşlarını Uçur* (1989), *Son Günün Şiiri* (1997), *Hayal Defteri* (1997), *Bandetki Tenha* (1999)' isimlerini taşıyan dört şiir kitabı vardır.

1.2. Ahmet Köksal

Ele alacağımız ikinci Çanakkaleli şair, Çanakkale'nin Kızılköçü köyünde dünyaya gelen **Ahmet Köksal** (1920-1997)'dir. Köksal, 1939 yılında Edirne Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra aynı yıl Ayvaci Çankaya İlkokulu'nda öğretmenliğe başlar. 1961 yılına kadar çeşitli illerde öğretmenlik yapan şair, 1961 yılında Çanakkale Lisesi'nde sürdürdüğü öğretmenlik hayatına 1969 yılında da İstanbul Ümraniye Lisesi'nde son verir. İlk şiiri 1940 yılında Servet-i Fünûn-Uyanış dergisinde "Ağaç" başlığıyla yayımlanan şair, daha sonra 1946-1969 yılları arasında Ülke, Yirminci Asır, Artı, Edebiyat Dünyası, Kaynak, Seçilmiş Hikâyeler, Dost ve Yeditepe dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanınır. Papirüs, Yeni Edebiyat, Yeni Gazete, Yansına dergi ve gazetelerinde 1970-1971 yılları arasında kitap tanıtım ve eleştirileri yazılarını sürdürür. Gezi notları, *Yollar Boyunca* adıyla 1970 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanır.² *Yanık Sarı* (1958), *Sonsuz Haziran* (1962), *Çoğul Marşlık* (1991) adlı şiir kitaplarının yanında, *Ahıtlık İçin* (1953), *Aşk Şiirleri Antolojisi* (1955), *Çocuk Şiirleri* (1973) adlı antolojik eserlere de imza atan Köksal, şair ve yazarlığının yanında resim eleştirmeni olarak da Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinde uzun yıllar resim eleştirileri yazmıştır.³ Resim eleştirmenleri arasında söz sahibi olan Köksal, bu alanda *Ressam, Eğitmeni ve Yazar Malik Aksel* (1988)⁴ adlı eserini kaleme almıştır.

1.3. Arif Damar

Çanakkale'nin yetiştirdiği ünlü şairlerden birisi de **Arif Damar**'dır (1925). Tam adı Arif İbrahim Damar olan şair, Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinin Karainbeyli köyünde dünyaya gelir. 1937 yılında Çanakkale Cumhuriyet İlkokulundan mezun olduktan sonra, öğrenim hayatına Edirne ve İstanbul'da

¹ Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, YKY, İstanbul-2001, s. 839.

² Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, s. 519.

³ BERKMAN Bülent, "Ahmet Köksal Son Yazısını Yazdığıın Biyografisi", <http://www.milliyet.com.tr/1997/01/28/sanat/koksal.html>.

⁴ Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, s. 520.

devam eden Arif Damar, bazı antolojilere göre madfi yetersizliklerden dolay öğrenimine son vermek zorunda kalır. Kendisiyle yapılan bir söyleşide ise; "...ben okumayı seviyordum okulu değil. Okulu bir engel olarak görüyordum. Yoksa giysi sorunu, yarı aç yarı tok olmak gibi her türlü yoksulluğa da katlanırdım..." diyerek öğrenim hayatına kendi isteğiyle son verdiğini aktarmaktadır. Fakat madfi yetersizliğin okulu bırakmasındaki etkisini yadsınmaktadır.⁵ Öğrenim hayatına son verdikten sonra, 1944-1947 yılları arasında Ankara Atatürk Orman Çiftliği'nde memurluk yapan Damar, Suadiye'de Yeryüzü Kitapevi'ni kurar. 1945 yılında Ankara'da Arif, 1951-1952 yılları arasında İstanbul'da Yeryüzü dergilerinin yazı kurullarında görev alır. 1963-1966 yılları arasında Türkiye Edebiyatçıları Birliği'nde yönetim kurulu üyeliği yapan ve hâlen İstanbul'da yaşayan sanatçı; TYS, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Arif Hüsnü, Arif Barikat ve Ece Ovalı imzalarını kullanan şairin yayımlanan ilk şiiri, 1940 yılında Yeni İnsanlık dergisinde çıkan "Edirne'de Akşam"tır. Şiir ve yazıları Arif, Yeryüzü, Dost, Yelken, Yeditepe, Yön, Papirus, Türk Solu, Türkiye Yazıları, Milliyet Sanat, Gösteri, Yeni Düşün, Varlık ve Adam Sanat dergileri ile Ulus, Tanım, Demokrat ve Demokrasi gazetelerinde yayımlanan şair, "İstanbul Bulutu" adlı şiiriyle 1959 yılında *Yeditepe Şiir Ödülü*'nü, 1994 yılında *Sahihü Dionyios Şiir Ödülü*'nü ve 1996 yılında da *Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü*'nü almaya hak kazanır. Sosyalist dünya görüşüne sahip olan Damar'ın *Günden Güne* adlı kitabı 1957'de toplatılır ve hakkında, 1967'de *Türk Solu* dergisinde çıkan "Che" adlı şiiri ve 1983'te Sakarya gazetesinin *Seslerin Ayak Sesleri* kitabından alarak yayımladığı "Vietnam" adlı şiiri nedeniyle açılan davalarda şair, suçsuz bulunur.⁶ Damar bir yazısında; "Benim yeğlediğim sanat, toplumsal çevrenin içinde, bu coğrafyanın dışına dışımeden, ama kendinin de belli bir işin içişi, ustası olduğunu unutmadan yapılabilir. Bir sanatçının görevi bir yandan da çevresinin, okurun, halkın beğenisini değiştirmek, yükseltmek, arttırmak olmalıdır..."⁷ diyerek sanat anlayışını ortaya koyar. Siyasi görüşünü yansıtın şiirler yazmak yerine toplum sorunlarına bağlı, içerisinde kendine özgü imgeler barındıran etkili şiirler yazan Arif Damar'a göre sanatın en başta gelen işlevi, insan düşüncesini, insan beğenisini geliştirmektir. Şiirlerini, *Günden Güne* (1956), *İstanbul Bulutu* (1958), *Kedi Aklı* (1959), *Saat Sekizi Geç Yurdu* (1962), *Alıcı Kuş* (1966), *Seslerin Ayak Sesleri* (1975), *Alıcı Kuşu Kardeşliğim*, (ilk bes kitabın toplu basımı) (1976), *Günm Yok Ki* (1980), *Ay Ayakta Değilim* (1984), *Acı Ertelemeden* (seçme şiirleri) (1985), *Yoksulluk Dünyayı Sevdi* (1988),

5 DAMAR, Arif, "Eksilmedi Bekledi Umutuz Umut", (Söyleşi) Yapan: Evner ERKAN, Varlık, S. 1059, Aralık, 1995, s. 35-36.

6 Tazminat'ın Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. I, s. 263.

7 ÖZKARINLI, Atila, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. II, Cem Yay., İstanbul, 1983, s. 344.

Önarırken Kendini (1992), *Eski Yağmurları Dindiyordum* (seçme şiirleri) (1995), *Seçme Şiirler* (1998)⁸ adlı kitaplarda toplayan Arif Damar'ın, Melih Cevdet Anday ile birlikte 1959 yılında kaleme aldığı *Yağmurlu Sokak* adlı bir de romanı bulunmaktadır. Bu roman, yaklaşık yüz sayı olarak Tertüman gazetesinde *Murat Tek* (Melih Cevdet'in o dönemde kullandığı takma isim) adıyla tefrika edilmiştir. Romanın taslağını Arif Damar hazırlamış, Melih Cevdet ise romana son şeklini vermiştir. Arif Damar bu değişikliğin için, "*Melih Cevdet kitabı cinsellik ekledi, biraz erotik katı*" demektedir. O dönem için erotik unsurları fazla bulunan kitapta; sevgilisine "*elbette birbirimizden ayrı kalacağız, birbirimizi düşünmüyoruz, üzülmeceğiz, istiyapla yıldı olmanın bir aşkın tadı olur mu? Büyük aşklar hep böyle olmuştur mi?*" diyecek kadar aşk kavramını Divan edebiyatından almış olan Fuat'ın saflığını yitirşi anlatılır. İlk kez 1995 yılında Don Kişot Yayınları tarafından basılan *Yağmurlu Sokak*, 2005 yılında Everest Yayınları tarafından tekrar yayımlanmıştır.⁹

1.4. Bedri Gider

Çanakaleli diğer bir şair olan **Bedri Gider** (1921-1967), ilköğrenimini, doğum yeri olan Biga'da tamamladıktan sonra, Balıkesir Necatibey Öğretmen okuluna kayıt yaptırır. Geçim zorluğu nedeniyle öğrenimini yarım bırakmak zorunda kalan Gider, çeşitli kamu kuruluşlarında memurluk yaparak hayatını sürdürür. *Memleket Rüzgarları* (1948), *Levent Kedi* (1971) adlı şiir kitaplarının yanında *Atatürk İçin* (1953) ve *Sosyal Şiirler Antolojisi* (1967)¹⁰ isimlerini taşıyan derleme kitapları da bulunmaktadır.

1.5. Ece Ayhan

Türk edebiyatının usta kalemlerinden biri olan Ece Ayhan (1931-2002), Muğla'nın Datça ilçesinde dünyaya gelir. 1938 yılında Çanakale'nin Eceabat ilçesinde başladığı ilköğrenimini İstanbul'da, yükseköğrenimini ise Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde tamamlayan Ayhan, çeşitli ilçelerde kaymakamlık ve belediye başkanlığı yapar. 1966 yılında devlet görevinden istifa ederek İstanbul'a yerleşir. 1974 yılında beyininde tümör olduğu belirlenen Ayhan; Enis Batır, Metin Üstündağ ve Onat Kutlar gibi sanatçı dostlarının yardımıyla tedavi için İsviçre'ye gider. Sonuncusu 1978'te olmak üzere dört kez gittiği Zürih'te toplam üç yıl tedavi olur ve dönüştürme memleketi Çanakale'ye yerleşir. Çanakale'ye döndüğünde geçimini sağlamak ve tedavi masraflarını

8 Tazminat'ın Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, s. 263.

9 EMENER ARAR, Ece, "Kitabo Erotizm Melih Cevdet Kanı", Radikal Kitap, 29 Nisan 2005, S. 215, s. 8.

10 Tazminat'ın Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. I, s. 367.

karşılama zorluk çeken Ayhan, dönemin Çanakkale belediye başkanı İsmail Özey'in yardımlarını görür. Hayatının son yıllarında geçimini, telif hakkını Yapı Kredi Yayınları'na verdiği eserlerinin geliriyle sağlayan şair. 12 Temmuz 2002 tarihinde İzmir Eşrefpaşa Hastanesi'nde hayata gözlerini yumar.¹¹ Onun ölümünün ardından Küçük İskender şöyle der: "Kendince haklı, bence hakısız bir nedenle mecramızı terk etti; yıllar önce Hilmi Yavuz'un "ölsün pezevenk" dediği lanetli bir papaz, valelerle damlar arasında tetikte duran bir na, ters geçerin ulaşı, kötünün düzgün yaptığını adına kalem ve akıl teri döken bir nalbant, sivil duruştaki estetiğin güzel diye tanımlanmaması gerektiğinin altını çizilen bir vakarı, ama aslında sıradan, herhangi biri olarak yaşayan Ece, bir kraliçe arı edasıyla kendi kovasını boşalttı."¹² Şairin anısına Çanakkale Belediyesi tarafından Kemal Paşa Mahallesi'nde bir sokağa "Şair Ece Ayhan Sokak" adı verilmiştir.¹³ İlk şiirini ortaokul birinci sınıftayken yazan Ayhan'ın lise yılları şiire daha yakın olduğu bir dönemdir. Sonraki yıllarda girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, ileride İkinci Yeni olarak adlandırılacak şiir hareketinin, Cemal Süreyya, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan gibi öncü isimlerini buluşturan bir mekân olur. Üç sanatçı da öğrenimlerini parasız yatılı olarak ve devlet bursuyla sürdürdüğü için Ece Ayhan, İkinci Yeni'yi bir "parasız yatılılar" ya da "mülkiyeliler hareketi" olarak değerlendirdi.¹⁴ Şiirlerinde öz-biçim ilişkisini sıkı tutan, imge ve imgelerin yoğun biçimde kullanılan Ece Ayhan şiirinin imgeleleri, şiirini oluştururken ilham aldığı kaynaklarda gizlidir. Şiirinin zor anlaşılır olması, okurun bu kaynaklara yabancı olmasından kaynaklanır. Tarih ve sanat kitapları, halk türkileri, İstanbul, şairin kişisel gözlemleri, argo deyimler ve anılar Ayhan'ın şiirlerinin kaynaklarını teşkil eder.¹⁵ Ece Ayhan'ın zor anlaşılmasının diğer bir sebebi ise, şiirinde kullandığı sözcüklerdir. Bazı eleştirmenler onun şiir dili için "Ece Ayhanca" deyimini kullanır.¹⁶ Pera, Valde, Atık, Üsküdar, Kalender, Ayvansaray, Kısıklı, Çankurtaran, Dudullu, Salacak gibi semt adlarını, Kantocu Peruz, Karlı Nigar, Leblebici Horhor, Dikran Çuhacıyan, Kasap Teodor, Ressam Ayvazovski, Kara Todori Paşa, Denizkızı Eftelya, Çanakkaleli Melahat, Fikret Mualla gibi özel adları şiirimize sokan Ece Ayhan, sözdiziminde de şiirimize farklı bir yere sahiptir. Tanımlardaki sözcüklerin yerlerini değiştirerek, Kapalı Çarşı'ya "Çapalı Karşı", kara kediyi "kedi kara", gelişigüzel "güzeligeliş" biçiminde

11 GEÇGEL, Hüsnü, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Anı Yemeçlik, Ankara-2003, s. 129-130.

12 Kırık İskender, "Tarihî Ya Adli Nöbet", Varlık, S. 1139, Ağustos-2002, s. 5.

13 Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar (Haz.: Çanakkale Yerel Tarih Grubu), Olay Bilgi Bülteni, Çanakkale-2001, s. 153.

14 VALİCİN, Murat, "Şiirli Bir Ece Oyalı Yazdı Bu Düşünür", Kışp-İk, S. 45, Ocak-Şubat-2001, s. 32.

15 DEMİRALP, Oğuz, "Yaklaşık Olarak Ece Ayhan Şiiri", içinde: Okuma Defteri, YKY, İstanbul-1995, s. 27.

16 HIZLAN, Doğan, Saklı Su, YKY, İstanbul-1996, s. 257.

kullanmış; bazen de sözcüklerdeki harflerin yerlerini değiştirerek ya da harf kaynaşmalarından yararlanarak "cehennet", "aparhan" gibi, örneklerini çoğaltabileceğimiz sözcükler oluşturmuştur.¹⁷ 10'u şiir kitabı olmak üzere toplam 23 eser veren Ayhan'ın Kınar Hanım'ın Denizleri (1959), Bakışsız Bir Kedi Kara (1965), Ortadoksınklar (1968), Devlet ve Tabiat ya da Orta İki'den Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler (1973), Yort Savul (1977), Zambaklı Padışah (1981), Çok Eski Adıylar (1982), Çanakkaleli Melâhat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi (1991), Son Şiirler (1993), Bütün Yort Savul'ları (1. baskı-1994, genişletilmiş 2. baskı-1999) adlarını taşıyan şiir kitaplarının yanında, anı, günlük, deneme ve söyleşi türlerinde Defterler (1981), Yeni Defterler (1984), Yalnız Kardeşçe (1985), Kolsuz Bir Hatat (1987), Şiirin Bir Alın Çağı (1993), Başbozuk Günceler (1993), Sivil Şiirler (1993), Aynalı Denemeler (1995), Dipyazılar (1996), Morötesi Reçem (1997), Aynalı Denemeler Kara (1998), Bir Şiirin Bakır Çağı (2001), Hay Hak Söyleşiler (2002),¹⁸ Mor Kılıhı (2005) adlarını taşıyan eserleri de yayımlanır.

1.5. Hilmi Yavuz

Günümüzün önde gelen şair ve yazarlarından olan Hilmi Yavuz, 1936'da yılında bahasının kaymakamlık yaptığı Çanakkale'nin Biga ilçesinde dünyaya gelir. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra bir süre gazetecilik yapar. İngiltere'de B.B.C. Radyosu'nda çalıştığı yıllarda (1964-1969) Londra Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde yüksek öğrenimini tamamlar. Türkiye'ye döndüğünde Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Ortam gazetesine (bir kısmı Ali Hikmet imzasıyla) eleştiriler, incelemeler yazan Hilmi Yavuz'un şiire başlayışı, lise yıllarında Dönüm dergisinde (1952-1953), 1969 yılında ilk kitabı *Bakış Kışı* yayımlanır ve takip eden yıllarda *Bedreddin Üzerine Şiirler* (1975), *Doğu Şiirleri* (1977), *Yaz Şiirleri* (1981), *Gizemli Şiirler* (1984), *Zaman Şiirleri* (1987), *Söylen Şiirleri* (1989), *Ayna Şiirleri* (1992), *Çal Şiirleri* (1996), *Akıyan Şiirleri* (1998), *Yolculuk Şiirleri* (2001) ve *Huruf Şiirleri* (2004) adlı kitapları izler. Şiirlerinin tümünü; *Gülin Ustası Yoktur* (1993) ve *Erguvan Sözler* (1993) isimlerini taşıyan iki ciltte bir araya getiren şair, deneme ve incelemelerinin bir bölümünü *Felsefe ve Ulusal Kültür* (1975), *Roman Kavramı ve Türk Romanı* (1977), *Kültür Üzerine* (1987), *Felsefe Üzerine* (1987), *Yazın Üzerine* (1987), *Denemeler Karşı-Denemeler* (1988), *Dilin Dili* (1991), *İstanbul Yazıları* (1991), *Okuma Notları* (1992), *İstanbul'u Dinliyorum* (1992), *Geçmiş Yaz Defterleri* (1998), *Hırsanlar, Mekanlar, Yolculuklar* (1999), *Ceviz Sandıklaki Anılar* (2000) ve *Edebiyat ve*

17 ALKAN, Erdoğan, "Ece Ayhan ve Şiir", Varlık, S. 1140, Eylül-2002, s. 46.

18 GEÇGEL, Hüsnü, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, s. 134-135.

Sanat Üzerine Yazılar (2005) adlı kitaplarında toplar. Yavuz'un *Taormina* (1990), *Fehmi K.'nin Acayip Servisleri* (1991) ve *Kıyü* (1994), *Bulunk Defterler* (2005), isimlerini taşıyan dört de anlatı kitabı vardır. Hâlen İstanbul'da yaşayan ve Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nde ders veren Hilmi Yavuz, *Doğu Şiirleri* ile 1978 "Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Zaman Şiirleri* ile de "1987 Sedar Simavı Ödülü"nü almaya hak kazanır.¹⁹ Türk şiirini yakından tanıyan bir şair olan Hilmi Yavuz'un şiirlerinin çoğunda Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Asaf Hatlet Çelebi, A. Hamdi Tanpınar, Behçet Necatigil ve Nazım Hikmet'in etkileri sezilir. Bu kadar çok etkiye açık olması Yavuz'un bir arayış içerisinde olduğunu gösteresidir.²⁰ Hilmi Yavuz'un şiiri, edebiyat dünyamızda özellikle gelenek bağlamında gündeme gelmektedir. Yavuz, geleneklerden yola çıkarak gelenekleri asar, onların sunduğu gerçeği yine onların imge, simge ve terimlerinin yapılarını bozarak sorgular.²¹ Hilmi Yavuz'a göre şiirde anlamın öne çıkması gerekli değildir. Şiirde önemli olan, tıpkı müzikte olduğu gibi, onu okuyanda belirli bir haz duygusu yaratmasıdır. Dolayısıyla onun şiirinde estetik kaygı önde gelir. Fakat bu, şiirde anlamın yok olması anlamına da gelmemektedir. Düzyazıda ise durum tam tersidir. Düzyazıda anlam öndedir. Şiirin anlamı olmasını vurgulamak, anlamı öne çıkarmak, şiiri düzyazıya dönüştürmek demektir.²² Hilmi Yavuz şiirlerinde yabancı dilde yazılmış dizelere de rastlamak mümkündür. Örneğin, "Yaz ağdı" şiirinde "caminando entre fusiles" dizesi, "çöl ve kıllır" adlı şiirinde ise "je suis un vieux boudoir plein de roses fanées" dizesi bulunur. Yabancı dilde yazılan bu dizelerle, bu dilleri bilmeyen okuyucular için anlam, neredeyse sıfır noktasına yakın bir düzeye çekilir.²³ Bu durum Yavuz'un şiirde anlamın öne çıkmasını gerektirdiği düşüncesinin bir kanıtıdır.

1.6. İlhan Demirarslan

Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinde dünyaya gelen **İlhan Demirarslan** (1928-1980) ilköğrenimini Edirne, Gelibolu, Tekirdağ ve Çanakkale'deki çeşitli ilkokullarda yapar. Ortaöğrenimini 1947 yılında Kabalaş Erkek Lisesinde, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde tamamlar (1954). Çeşitli illerde hekimlik yapan Demirarslan'ın hekimlik mesleğiyle ilgili basılmış üç

çalışması vardır.²⁴ Şiire 1944-1946 yılları arasında Folklor Postası ile Yedigün dergilerinde koşmalar yazarak başlayan şair, ilk şiirlerinde *Gelibollulu Aşk Demir* imzasını kullanır. İlk şiiri Varlık dergisinde 1947 yılında yayımlanan şair, 1948'de *Yeni Şiir* akımına katılır ve 1960'lı yıllarda topluncu bir bakış açısıyla şiir yazmaya başlar.²⁵ *İncir Ağacı* (1952), *Eller Ekmeğe Doğru* (1958), *Acının Uçları* (1999)²⁶ isimlerini taşıyan üç şiir kitabı olan Demirarslan'ın şiirlerine; çocukluktan, olgunluğuna kadar tüm yaşadıkları kaygınlık eder. Şairin, Varlık, Türk Dili, Saçak, Savaş, Sanat Emelği ve Sanat Olayı dergilerinde yayımlanan şiirleri, edebiyatımızda gerek dil açısından, gerekse teknik açıdan seçilerek hazırlanmış türlerdir. Demirarslan, tıpkı Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Atilla İlhan gibi, klasik Türk müziğine ve onun duyurulmasına önem verir. Ahmet Selim Teymur, şairin bazı bestelerinin de olduğunu söylemektedir.²⁷

1.7. Mümtaz Zeki Taşkın

Türk edebiyatında Dadaizm'in temsilcilerinden olan **Mümtaz Zeki Taşkın** (1915) Çanakkale'nin Bayramiç ilçesinde dünyaya gelir. 1928 yılında Çanakkale Cumhuriyet İlkokulunu bitirdikten sonra öğrenimine İstanbul'da devam eder. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bir süre öğrenim görür ve buradaki öğrenimini tamamlamadan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam eder. Buradaki öğrenimini de yarım bırakan Taşkın, daha sonraki yıllarda Türk Tiyatrosu dergisini ve Milliyet Yayınlarının çocuk kitapları bölümünü yönetir. Arkan Yayınevi'nin çıkardığı Cumhuriyet Ansiklopedisi'nde ve Tahsin Demiray'ın çıkardığı Yavru Türk ve Ateş adlı çocuk dergilerinde çalışır. Ankara'da yayımlanan Halkimiyet ve Medeniyet gazetelerinde bir süre fıkra ve eleştiri yazarlığı yapan şair, 1968'de Avustralyaya yerleşir ve 1977 yılında hayata gözlerini yumar. Eserlerinde *Mustafa Mümtaz* imzasını da kullanan sanatçı, 1930-1934 yılları arasında yazdığı şiirlerinde hececi şiire karşı yeni bir şiir geliştirmek ister fakat bir varlık gösteremez. 1940'lardan sonra gelişen Garip akımının hazırlayıcılarından biri olan Taşkın, daha sonra bu akıma katılır. 1938 yılından başlayarak şiirleri; Gençlik, Yeni Ses, Servet-i Fıratın-Uyanış, Edebiyat Dünyası, Şadırvan, Kaynak ve Türk Dili dergilerinde yayımlayan sanatçının Dadaizm, Garip, İkinci Yeni gibi değişik çizgilerde sürdürdüğü şairliği, pek başarılı bulunmasa da çocuk edebiyatı alanına önemli

19 AK.A. Pinar, "Hilmi Yavuz Meima Merkezi Bir Bakış", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-2002, s. 1.

20 ENGINÖNÜ, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergah Yay., İstanbul-2002, s. 126.

21 AK.A. Pinar, "Hilmi Yavuz Şiirine Meima Merkezi Bir Bakış", s. 1.

22 a.g.e., s. 4.

23 a.g.e., s. 12.

24 Tanrımar'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 268.

25 KURDAKULU, Sülzhan, Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, İnkilap Yayıncılık, İstanbul-1999, s. 226.

26 Tanrımar'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 268.

27 ÖZBERN, Raif, "İlhan Demirarslan'ın Şiiri", Varlık, S. 889, Ekim-1981, s. 22-23.

katkıları olmuştur.²⁸ 1920'li yıllarda Fransa'da ortaya çıkan Dadaizm akımının edebiyatımızdaki temsilciliğini üstlenmeye çalışan Tazkırı, o döneme kadar hiç işlenmemiş konuları şiirimize sokar. Belki de bu yüzden, aşırı yenilikçi olmakla suçlanmıştır.²⁹ Bütünüyle, değerlerden şüphe ve inançsızlığın sonucu olan Dadaizm'in, Türkiye'de yer bulamamasının en önemli sebeplerinden birisi, İnci Engin'in e göre; "...Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu sağlamlı değerler sistemidir. Toplumun ve dilin ürünü olan şiir, kendi organizmasına ters düşenleri kabullenmez hatta unursamaz bile..."³⁰ Mümtaz Zeki'nin ve Dadaizm akımının şiirimizde yer bulamamasının ve başarılı olamamasının başlıca sebebi de bu olsa gerek. Sanatçının; *Allo Allo* (1934), *Köy Melodileri* (1936), *Varyete* (1949), *Çocuklarımızın Resimli Şiirler* (1959) adlı şiir kitaplarının yanında, *Mavi Boncuk* (1936), *Uçman Yalçın* (1938), *Efe Ali* (1939), *Nar Tanesi* (1945), *Yıldız Ece* (1949), *Karaboncuk* (1951), *Adını Çocuklar Koyusun* (1952), *Alın Kus* (1954), *Oyuncakçı Dede* (1955), *Yoklar Dağında Nar* (1960), *Türk'ün Alın Masalı* (1962) adlı oyunları ve *Çiğdem Kız* (1975), *Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri* (1978)³¹ adlı masal kitapları da bulunmaktadır.

1.8. Orhan Talat Şalcıoğlu

Hades (1993) isimli bir şiir kitabı olan ve 03.02.1994 tarihinde, Çanakkale Belediyesi'nin aldığı kararla ismi, Kemalpaşa Mahallesi'nde bir sokağa verilen **Orhan Talat Şalcıoğlu** (1960-1993), kısacık hayatını kendi sözleriyle şöyle özetler: "1960 kışında dünyanın kapısını Noel Baba gibi tıkladım. Gaz kokan Gazi İlkokulu'nu bitirdikten sonra Merkez Ortaokulu'nun labirentlerini alçak sırımıyla aşım. Eğitimimi Özel Şişli Lisesi'nde sürdürdüm. Lise diplomamı ritazarın hiç dımeddiği şehitler diyarından aldım. Marmara Üniversitesi İngilizce bölümünden ön lisanla mezun oldum. İçiyorum."³²

1.9. Selahattin Batu

Çanakkaleli diğer bir sair olan **Selahattin Batu** (1905), 1925 yılında İstanbul Yüksek Veteriner Okulunu bitirir ve aynı okulda asistanken 1927 yılında Almanya'ya gönderilir. Doktorasını tamamlayıp 1931'de Türkiye'ye dönen Batu, Ziraat Vekaletinde görev alır. Daha sonra Ankara Veteriner Fakültesi ve Ankara Ziraat Fakültesinde 1936 yılında zootekni doçenti, 1941

²⁸ Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, s. 806.

²⁹ ÖNÜÇ, Mahir-ÖZCAN, Ömer, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı, C. III, İstanbul: Yayınevi, İstanbul: 1990, s. 368-369.

³⁰ ENGİNİN, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, s. 23.

³¹ ÖZKIRIMLI, Atila, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. IV, s. 1107.

³² Çanakkale Sokağ Adlarında, Yayıncılar, s. 134.

yılında zootekni profesörü olur ve 1969 yılında bu görevinden emekliye ayrılır. Zootekni alanındaki araştırmalarının yanı sıra tiyatro, şiir ve deneme türlerinde de eserler veren Selahattin Batu, 1947 yılında, Suni Kemal Yekini ile birlikte, hatıralık Sanat ve Edebiyat dergisini çıkarır. İlk oyunu 1942'de yayımlanan yazının sonraki oyunlarından "Güzel Helena", Bert von Heiseler tarafından Almanca'ya çevrilir ve 1957 yılında Avusturya'da *Bregenz Uslarararı Dram Yarışması*'nda bu çalışmasıyla ikincilik ödülünü kazanır. Aynı eser senaryolaştırılarak 1959 yılında Viyana Devlet Tiyatrosu'na sahnelenmiştir.³³ 1939'da Çanakkale'den milliyetçili seçilen yazar, 1973 yılında ölmüştür ve mezar Zincirlikuyu'dadır. Şiir ve denemeleri; Hisar, Varlık, Türk Dili, İstanbul, Tercüme ve Çağrı dergilerinde yayımlanan Batu, şiirlerinde yalnız bir dil kullanarak doğa ve insan sevgisini işler. Deneme ve gezi notlarının yanı sıra, konularını genellikle Türk ve Yunan efsanelerinden aldığı manzum oyunları da kaleme almıştır. Behçet Necatigil onun, "Eski Yunan trajedyası dünyası doğrudurunda eser veren ilk Türk şair" olduğunu söyler. "İphigenia Tauris" (1942), "Kerem ile Aşık" (1943), "Güzel Helena" (1954), "Öğüzata" (1961) adlarını taşıyan oyunlarının yanında, *İnsan ve Sanat* (1945) adlı bir deneme kitabı, *Bursa'da Yeşiller* (1949), *Ritzgarlı Su* (1962) adlarını taşıyan şiir kitapları, *Romancerio* (1953), *İsviçre Günleri* (1966), *Avusturya ve Venedik Günleri* (1970), *İspanya Bünüsü* (1972) adlı gezi kitapları ve *Maria Magdalena* (Habbel) (1948), *Secme Şiirler* (Goethe) (1949), *Musik ve İnsan Ruhu* (A. Von Grohmen) (1949), *Marie Grubbe* (Jacobsen) (1949), *Secme Masallar* (H.C. Andersen) (1953-1954), *Pilöket* (B. von Heiseler) (1958) adlı çevirileri de vardır.³⁴

1.10. Süreyya Berfe

İnci Engin'in "şiirin kaliplerini asıl karan kış"³⁵ niteliğiyle tanıttığı **Süreyya Berfe** (1943), lise yıllarında Çanakkale'de bulunur. Asıl adı, Hikmet Süreyya Kampak olan yazarın, baba tarafından, Atatürk ile kan bağı vardır. 1960 yılında Çanakkale Lisesini bitirdikten sonra öğrenimine İstanbul'da, hukuk ve felsefe alanlarında devam eder ve öğreniminden sonra bir süre Arkan Yayınevinde çalışır. 1972 yılında Ali Özgentürk ile Asyalı dergisini çıkaran Süreyya Berfe, 1976'da Can Yayınevi'nin çocuk kitapları bölümünde çalışır ve daha sonra reklam şirketlerinde metin yazarlığı yapar. Hâlen Foça'da

³³ ÖZKIRIMLI, Atila, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. I, s. 199-200.

³⁴ Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. I, s. 150.

³⁵ ENGİNİN, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, s. 119.

yaşayan şair, bir çocuk babasıdır. İlk şiiri 1961'de Zeren dergisinde çıkan şair, şiirlerini Şireyya Kampak imzasıyla, 1965'e kadar, Düzlem, Zeren, Yelken, Türk Dili, Soyut gibi dergilerde, daha sonraki şiir ve yazılarını Papirüs, Yeni Dergi, Yazı, Forum, Oluşum, Soyut, Anı, Yeni Edebiyat, Yeni a, Birikim, Milliyet Sanat, Defter, kitap-lık, Gösteri dergileriyle Yeni Gazete ve Ulus gazetelerinde yayımlar. 1966 yılında "Kasaba" adlı şiiriyle kazandığı *Türkiye Milli Talebe Federasyonu Kilitir Yarışması* birincilik ödülü, şairin tanınmasını sağlar. İkinci Yeni'nin etkisiyle ilk şiirlerinde soyutlamalara yönelir 1966'dan sonra, halk şiiri geleneğinin zengin kaynağından beslenen yeni bir şiir dili kurmaya çalışır Berfe, bu arayışın ürünü olan ilk şiir kitabı *Gün Olayda*, Anadolu'nun bir köyünde kısa bir süre tanıklık ettiği diti ve dille iç içe gelişen olayları, durumları, şartları yansıtır. İncendiği Halk edebiyatı unsurlarının niteliği açısından eleştirilen bu kitabında Türkmen ve Avsar ağullarının, halk ozanlarının, tükütlerin ve Nazım Hikmet'in etkileri gözlenmektedir.³⁶ Şireyya Berfe şiir yazarken dile yeni anlamlar katar. Düşünsel öz hep ön plandadır. Sözlerini elinden geldiğince yalın, bitidik hayatın içinden seçer. Yalın ve yapmacaksız bir dil kullanır.³⁷ Şireyya Berfe'ye göre iyi bir şair, gelenekten beslenmelidir. Seyranî'yi, Hatâî'yi, Kaygusuz Abdal'ı, Fuzulî'yi, Şeyh Galibî'yi, Tevfik Fikret'i, Mehmet Akif'i okunmadan, onları tanımadan iyi bir şair olmamın imkânı yoktur.³⁸ Şireyya Berfe'nin; *Gün Olay* (1969), *Savurları* (1971), *Hayat ile Şiir* (1980), *Ufkun Dışında* (1985, toplu şiirler), *Şiir Çalışmaları* (1992), *Ruhunun* (1998), *Kalfa* (1999), *Sevme Şiirler* (2001), *Nâbîga* (2001), *Seni Seviyorum* (2002)³⁹, *Foklar Söyledi Ben Yazdım* (2005)⁴⁰ adlarını taşıyan 11 şiir kitabının yanında *İkâkullar İçin Matematik* (1976), *Çocukça* (1982) ve *Elsik Alfabe* (2003)⁴¹ adlı 3 de çocuk kitabı vardır.

1.11. Şakir Efendi

Tanzimat'tan sonraki dönemde Çanakkaleli şairler arasında divan edebiyatı geleneğine en yakın olan isim, **Şakir Efendi**'dir (1829-1859). Tam adı Elhac Şakir Efendi olan yazarın mezarı Gelibolu'daki Yazıcızadeler türbesi civarında bulunmaktadır. Kınd karakterli ve içki meclislerine düşkün olan Şakir Efendi kendisine kalan yüklü mirası meyhanede harcar. İçkiye olan düşkünlüğü sebebiyle 1855 yılında birkaç gün hapsedilir. Bazı mecmualarda yazılmış birkaç

nazmı hafızalarda kalan Şakir Efendi'nin Arif ve Halîl adında iki oğlu vardır. Oğulları Mevlevî tarikatına bağlanmış ve burada 'dede' rütbesine ulaşmışlardır.⁴²

1.12. Yüksekî Pazarkaya

Şiirlerinin yanında Almanca'dan Türkçe'ye yaptığı çevirilerle de tanınan **Yüksekî Pazarkaya** (nüfusta soyadı *Bazarkaya*) (1940), ilk ve ortaöğretimini doğduğu şehir olan İzmir'de 1957 yılında tamamlar. Almanya'ya burslu öğrenci olarak gönderilir ve Stuttgart Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü 1966 yılında bitirir. 1973 yılında da aynı üniversitenin Edebiyat Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamlayan şair, burada edebiyat ve felsefe dersleri verir. 1980 yılından itibaren Almanya'da *Anadil* adlı edebiyat dergisini çıkaran şair ve yazar, hâlen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde ders vermektedir. Türkiye ve Almanya'da yayımlanan çeşitli gazete ve dergilerde şiir, öykü, deneme ve incelemeleri yayımlanan şair, radyo, televizyon ve sahne oyunları ile öykülerinde Almanya'da yaşayan Türk işçilerinin sorunlarını konu edinir. "Öhne Bahnhof" adlı eseri, Stuttgart Teknik Üniversitesi'nde 1967 yılında sahnelenir. Ayrıca senaryosunu yazdığı "Konuşumuz Balta Alisesi" adlı oyunu Almanya'da televizyon dizisi olarak gösterilir. Çeşitli türlerde çok sayıda eser kaleme alan Pazarkaya, edebiyat dünyasında *Koca Sapmalarda Biz Yordık* (1968), *Umut Dolayları* (1969), *Aydınlık Kanayan Çiçek* (1974), *İncindığın Yerdir Gurbet* (1979), *Derinlik* (1979), *Sen Dolayları* (1983), *Karanlıktan Yakınma* (1984), *Dost Dolayları* (1990), *Mutluluk Şiirleri* (1995), *Somut Şiir* (1996) adlarını taşıyan şiir kitaplarıyla tanınmaktadır. Şiir kitaplarının yanında; *Öykü* (1977), *Yaban Sıla Olur Mu?* (1979), *Güz Rengi* (1998) adlarında öykü kitapları, *Ben Aranyor* (1989) adlı romanı, *Aya Uçan Minare* (1980), *Balınanın Bebeği* (1988), *Oktaç Takılan Uçurtma* (1974), *Moderne Türkische Lyrik* (1971), *Die Wasser Sind Weiser Als Wir* (1987) adlarını taşıyan antolojileri, *Mölin ve Solingen den Sonra Almanya Üzerine* (1995) adlı incelemesi, *Orhan Veli Kanık* (1966), *Gedichte* (B. Necatigil'in Şiirleri-1972) adlı çevirileri ve *Almanya Üzerine Düşünmek* (1995) adlı röportajı bulunmaktadır.⁴³ Sanatçı, hâlen Gökeceada'da ikâmet etmektedir.

36 <http://www.sureyyaberfe.com>

37 ANDAÇ, Feridun, "Sevgi Çağrısı Zamanı", [http:// www.adanasanat.com/sureyya_berfe/sureyya_berfe_index.htm](http://www.adanasanat.com/sureyya_berfe/sureyya_berfe_index.htm)

38 BERFE, Şireyya, "Üsalamı Seçtikleri", Yarıık, S. 1103, Ağustos-1999, s. 19.

39 <http://www.milliyet.com.tr/ozel/edebiyat/yazarlar/surberfe.html>

40 Radikal Kitap, S. 306, 25 Şubat 2005, s. 32.

41 <http://www.milliyet.com.tr/ozel/edebiyat/yazarlar/surberfe.html>

42 NAL, Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, cüz. VII, M.E.Basınve-işleri Bakanlığı, 1969, s. 172-1728.

43 *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, C. II, s. 684.

2. Öykü ve Roman Yazarları:

2.1. Afet İlgaz Muhteremoğlu

Çanakkale'nin yetiştiği en tanınmış kadın yazar olan **Afet İlgaz Muhteremoğlu** (1937), Çanakkale'nin Ezine ilçesinde doğar. İlköğretmen Okulunu, Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Klasik Diller Bölümü'nü bitiren yazar, Muhteremoğlu adını taşıyan bir de kitabevi açar ve eşi Rıfat İlgaz'la birlikte Sırf Yayımlarını kurar. İlk öyküsü 1955 yılında Yücelde yayımlanan yazarm diğer öyküleri, 1956'dan itibaren, İstanbul, Varlık, Türk Dili, Yeditepe, Gelecek, Yansuma, Sanat ve Toplum dergileri ile Yeni Gazete, Yeni İstanbul ve Cumhuriyet gazetelerinde yayımlanır. **Afet İlgaz, Başörtülüler** adlı öyküleriyle 1965 yılı **Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü**, **Eşiktekiler** adlı romanıyla da 1959 yılında **Yeni İstanbul Gazetesi Törehan Ödülü'nü** kazanır.⁴⁴ Edebiyatımızda, Halide Edip Adıvar'dan sonra ödül alan ilk kadın yazar olan Afet İlgaz'ın **Annem Annem** adlı çocuk öyküsü 1980 yılında, **Toprak İnsanları** adlı öyküsü de, 1988 yılında televizyon dizisi olarak yayımlanır. **Çocuklar da Savaşın, Değişen Seygiler** ("Yaz Göçebeleri" adıyla) ve **Bedriye ve Toprak İnsanları** adlı öyküleri, oyun ve dizi olarak radyoda da seslendirilir.⁴⁵ Afet İlgaz, öykülerinde ve ilk romanlarında ezilenleri, haksızlığa uğramış insanları ve onların hayatlarını anlatır. Hemen bitiren eserlerinde; din, inanç, İslam, dinsizlik, feminizm gibi konuları sıklıkla işlediği görülmektedir. Ahmet Kabaklı'ya göre; Afet İlgaz, eserlerini sanki roman ya da öykü yazmak için değil de bazı düşünceleri söylemek ya da bırakmak kişileri (solda, sağda, dinde, dinsizlikte) konuşurmak için yazar. Bu amaç doğrultusunda adeta "icat ettiği" eserlerinde düşünce, roman için değil de roman, düşünce içindir. Ancak diğer tezli romanlardan farkı, eserlerinde tartışmaya yer vermesidir.⁴⁶ Muhteremoğlu'nun öykülerinin konusu, kasaba insanı ve kasaba insanların sorunlarıdır. Öykülerinde, küçük kentte yaşayan küçük memurların, esnafın ve burjuvalaşma özlemini çeken kasabalıların büyük kentlerde gözüktüğü anlatılır.⁴⁷ 1959 yılında kaleme aldığı ilk romanı olan **Eşiktekiler**'in ardından **Aşamalar** (1977), **Yolcu** (1994), **Serdika** (1987), **Garip Bir Dava** (1987) adlı romanları kaleme alan yazarm; **Bedriye** (1962), **Başörtülüler** (1964), **Toprak** (1968; 2. bas. Toprak İnsanları adıyla 1972), **Halk Hikâyeleri** (1972), **Çeribaşı Apullah'la İdamlık İsmail** (1974), **Ölü Bir Kadın Yazar** (1983) isimlerini taşıyan öyküleri de yayımlanmıştır. Bunların

⁴⁴ Tanınmayan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II, s. 837.

⁴⁵ KURBAKUL, Şilcan, *Sailler ve Yazarlar Sözlüğü*, s. 353.

⁴⁶ KABAKLI, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, C. V, *Türk Edebiyatı Vakfı Yay.*, İstanbul-2002, s. 197-199.

⁴⁷ ÖZKIRKIL, Atilla, "1968'den Dört Hikâye Kitabı", *Papirüs*, S. 37, Temmuz-1969, s. 32-34.

yanında **Annem Annem** (1972), **Değişen Seygiler** (1976), **Çocuklar da Savaşın** (1979) adlı çocuk kitapları ve **İtalya Mektupları** (1963) adlı gezi türünde bir eseri vardır.⁴⁸

2.2. Engin Çetinbağ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirilen "Öykü Günleri"ne önemli katkıları bulunan ve Çanakkaleli öykü severlerin birçok öykü yazarı ile tanışmasında büyük bir paya sahip olan **Engin Çetinbağ**, 1956 yılında İzmir'de dünyaya gelir. Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Maden Mühendisliği bölümünden mezun olan ve yurtdışı çeşitli bölgelerinde maden mühendisi olarak görev yapan yazar, 1992 yılında Çanakkale'ye yerleşmiş ve halen burada yaşamını sürdürmektedir. Öykü yazmaya 1980 yılında başlayan Çetinbağ'ın öyküleri; Sanat Rehberi, Yazıtı, Adam Öykü ve Varlık dergilerinde yayımlanır. "Karanlıklar Yara Yara Çıkmak" adlı öyküsü, yayımlanan ilk öyküsüdür. 1983 yılında "Kardelenle Merhaba" adlı öyküsüyle, **Akademi Kitabevi Öykü Özenirime Ödülü'nü** kazanır ve bu öykü **Sanat Rehberi** dergisinde 1985 yılında yayımlanır. 2000 yılında, "Aşk Nerede" adlı öyküsüyle **Ömer Seyfedin Birincilik Ödülü'nü**, 2001 yılında Adana Seyhan Belediyesi'nin düzenlediği Orhan Kemal Öykü Yarışması'nda "Sadecce Öykü, Bir Düş Yaşamak İstermişim", "Balık, Engin Denize Düştü", "Gayya" adlı öyküleriyle **Orhan Kemal Özel Anlatım Dalı Ödülü'nü** kazanan Çetinbağ'ın, **Kadehi Boşalar** (2004) adlı bir öykü kitabı vardır. Kendi deyişiyle öykü; bir bakış, kısa bir zaman süreci, bir diyalog ya da bir olaya öykünerek kaleme alınan kurgulu bir türdür. Öykü, dar bir zaman dilimini kapsar. Bir bakış, bir söz dahi kişinin ruh hali ile canlanır ve öyküye dönüşebilir. Öykülerinde, doğrusal bir zaman kurgusu yerine dögüsel (kurmace) bir zaman kurgusu olan Çetinbağ'ın eserlerinde yer yer geriye dönüş ve ileri sıçramalar görülmektedir. Engin Çetinbağ, **Kadehi Boşalar**'da, düşünce zamanın ne olduğunu ele almakta ve bu iki kavramı çatışmalarını ve sınırlarının ne olduğunu ele almaktadır. Yazar, okuyucuyu var olan ama bir türlü görülmeyen gerçeklikle yüz yüze getirmeye çalışır. Soyut kavramları, duyguları zaman dilimlerinin içinde sınırlara ayırır. Çetinbağ'a göre düşün kurulumunun tek yolu zamana dönmektir, geçmiş düşüncelere terk edip, gerçeği yakalamaya koyulmaktır. Buna bağlı olarak Çetinbağ'ın öykülerinde 'saat', gerçeği hatırlatan en somut kavram olarak sıklıkla karşımıza çıkar. **Kadehi Boşalar**'da dokuz öykü yer almaktadır ve tüm öykülerde düşüncelerle zaman birlikte verilmiştir. Öykülerde yer alan her kadrıman bir sonraki öyküde

⁴⁸ KURBAKUL, Şilcan, *Sailler ve Yazarlar Sözlüğü*, s. 353.

de karşımıza çıkmakta ve her kahramanın öyküsü devam etmektedir. Çünkü zaman akıp giden bir kavramdır ve öyküler bu akıp giden zaman dilimleri içine yerleştirilmektedir.⁴⁹

2.3. İbrahim Dal Güney

Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinde dünyaya gelen İbrahim Dal Güney (1944), ilsevi Çanakkale'de bitirdikten sonra 1966 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi bölümünden mezun olur. 1972 yılında Almanya'ya giden Güney, 1980-1982 yılları arasında Berlin ve Stuttgart'ta, Yüksel Pazarkaya ile birlikte, Anadil adlı dergiyi çıkarır. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan yazar, hâlen Berlin'de yaşamaktadır. İlk yazıları, Demokrat Çanakkale Gazetesi'nde "Pazar Yazıları" başlığıyla yayımlanır. "Kuş Tüyü Döşek" adlı oyunu İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosu tarafından sahnelenen Güney'in, "Beyin Salatası" adlı oyunu da 1968 yılında İstanbul Radyosu'nda seslendirilir. Ayrıca, E-5 adlı romanı senaryolaştırılarak *Alla Turca* adıyla 1995 yılında filme çekilir ve "Oy Cehennem İleri" adlı Urfa-Harran toplumsal yapı araştırması, 1967 yılında Aksan gazetesinde yayımlanır. Alın kitabı da Almanca'ya çevrilen yazar, 1975'te *Yakacak Kültür Şenliği Öykü Yarışması*'nda ikincilik, 1976 yılında kaleme aldığı *Memeleri Büyüyen İçgi (İş Sürgünleri)* adlı romanıyla *Milliyet Roman Yarışması*'nda mansiyon, 1997 yılında da *Banyera Güzel Sanatlar Akademisi Adalbert von Chamisso* ödülleri kazanır. Ödül alan eserlerinin yanında; E-5 (1979), *Kılları Yolumuz Mayısın* (1988), *Gelibolu'ya Kısa Bir Yolculuk* (1994), *Aşk ve Boks* (1998), *Fabrikada Bir Saraylı* (1999) adlı romanları ve *Buzul Döneminde Haberler* (1983), *Dayanışma* (1983) ve *Yanlış Cennetin Kuşları* (1985) adlarını taşıyan öykü kitapları vardır. Bu eserlerin yanında Yüksel Pazarkaya ile birlikte kaleme aldığı *Geschichten aus Geschichte der Türkei* (1990) isimli bir de deneme kitabı bulunmaktadır.⁵⁰

2.4. Kemal Bilbaşar

Çanakkale'nin yetiştirdiği en ünlü yazarlardan birisi olan Kemal Bilbaşar (1910-1983), sırasıyla Hadımköy İlkokulu'nun (1924), Edirne Öğretmen Okulu'nun (1929) ve Gazi Eğitim Enstitüsü Tarih Bölümü'nü (1935) bitirir. Çeşitli illerde tarih ve sınıf öğretmenliği yapan Bilbaşar, 1961 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrılarak yazarlığı uğras edmiştir.⁵¹ *Denizin Çağırışı*

(1943), *Ay Tanıdığı Gece* (1961), *Cemo* (1966), *Memo* (2 cilt, 1968-1969), *Yeşil Gölge* (1970), *Yonca Kız* (1971), *Başka Olur Ağaların Dügünü* (1972), *Kolelik Dönemeci* (1978) adlarını taşıyan sekiz roman ile *Anadolulu İnan Hikâyeler* (1939), *Cevizli Bahçe* (1941), *Pazarlık* (1944), *Pembe Kur* (1953), *Üç Bulutlu Hikâyeler* (1956) ve *İrgalının Ökresi* (1971) adlarını taşıyan altı öykü kitabı olmak üzere on dört eser kaleme alan yazarın "Kaza" adlı ilk öyküsü, Asım Kültür'ün çıkardığı Kültür dergisinde 1938 yılında yayımlanır. Bir yıl sonra da on öyküsünü topladığı *Anadolulu Hikâyeleri* adlı kitabını yayımlar ve 1942 yılında *Ertuğmüzdaki Durur* adlı romanı Tasvir gazetesinde tefrika edilir. Doğu Anadolu'da geçen bir aşk öyküsünün toplumsal boyutlarda işlendiği, filme de alınan, *Cemo* adlı romanıyla 1967 *Türk Dil Kurumu Roman Ödülü*'nü kazanan Bilbaşar, *Yeşil Gölge* adlı romanıyla da *May Roman Ödülü*'nü kazanır.⁵² Ortaoyunu, Karagöz ve Meddah hikâyelerinin geleneginden gelen bir anlatım tarzı olan Bilbaşar'ın eserlerinde destansı öğeler yer yer kendini gösterir.⁵³ Eserlerini genellikle küçük kasaba ve köylerde yaşayan, çok çalşan, az mutlu olan insanların hayatını yansıtırak için ve onların belli bir bilince varmalarını amaç edinerek kaleme alan⁵⁴ Kemal Bilbaşar'ın, romanlarında; kırsal kesimdeki insanlar ve Tek Parti Dönemi'ndeki politikarlardan etkilenmiş olan küçük kent ve kasaba insanların örneği olarak karşımıza çıkar. Bunun bir uzantısı olarak tarımdaki hızlı bir kapitalleşme sürecine giren Türkiye'de küçük üreticiler, ağalar, eşraf ve bürokratlar, çıkarıcılar ve de ugarlar, onun romanlarında boy gösterirler.⁵⁵

2.5. Özcan Ergüder

1929 yılında Çanakkale'de doğan Özcan Ergüder, 1949 yılında Robert Koleji'nden, 1954 yılında da felsefe ve siyaset bilimleri eğitimi almak için gittiği İngiltere'de, Londra Üniversitesi'nden mezun olur. Türkiye'ye döndükten sonra Vatan gazetesinde çalışır. Bir süre gazete de basyazarlık yapan Ergüder, sonraki yıllarda *Vatan* gazetesinin yerine Hür Vatan gazetesini kurar ve sonra da gazetenin adını Hareket olarak değiştirir. Kim dergisinin de kurucularından olan Ergüder, Ankara'da Ulus gazetesinde siyasi fıkralar yazmıştır.⁵⁶ 1956 yılında Yenilik Yayınevi, 1999 yılında da Can Yayınları tarafından yayımlanan ve Ergüder'in tek eseri olan *Maskeli Balo* adlı öykü kitabı, dokuz öyküden oluşur. Kitabı adını veren öykü "Maskeli Balo" ve kitabın son öyküsü "Öteki", yabancısı

49 SUSAZLI U. İnce, "Kadeli Bogalananın Sansız Ünlüleri", <http://www.doplumposasasi.net/?newsid=341>.

50 Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 262.

51 Cevdet Kudret, Türk Edebiyatında Hükûye ve Roman, C. III, İncilap Kitabevi, İstanbul-1999, s. 198.

52 ÖZKIRIMLI, Atila, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, s. 232.

53 TUNÇER, Cengiz, "Kemal Bilbaşar ve Cemo su", içinde: BİLBAŞAR, Kemal, Cemo, Tekin Yayınevi, İstanbul-1975, s. 263.

54 BİLBAŞAR, Kemal, "Eserleri Hakkında Kendi Görüşü", www.kemalbilbasar.com.

55 GÜNAVDIN, Meilin, "Bilbaşar'ın Romanındaki Kişiler", <http://www.cვენsel.net/010709/kultur.html>.

56 Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 323.

bir ülkede yaşayan Türkler ve onların birbirleriyle ve o ülkedeki diğer insanlarla olan ilişkileri üzerine kuruludur. Kitaptaki diğer bir öykü olan "Korkunçlar"da, küçük bir Anadolu kasabasında bir gün içerisinde olup biten olaylar, zeka özürü bir gencin bakiş açısından aktarılmaktadır. Kitaptaki başka bir öykü olan "Kadın-Erkek-Çocuk"ta ise; aile içi şiddet ve kaygılara tanık olan çocuğun duygusal yaşantısı, "Ömer" adlı öyküde ise annesine tutkuya bağlı küçük bir erkek çocuğunun etrafında olup bitenler anlatılmaktadır. Kitapta yer alan "Habersiz" adlı öyküde; kadın ve erkek arasındaki cinselliğe dayalı birliktelik ve buna bağlı olarak erkeklerle kötü deneyimler yaşamış kadınların ve kadınlarla ilişkilerinde deneyimsiz gençlerin ilişkileri aktarılmaktadır.⁵⁷

2.6. Pekay Kursunoglu

Çanakkaleli diğer bir yazar Pekay Kursunoglu (1939) Biga'da dünyaya gelir. İlk ve orta öğrenimini Çanakkale'de tamamlayan yazar, öğrenim hayatına İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde sürdürür. 1966 yılında buradaki öğrenimini tamamlayarak 1970-1991 yılları arasında İstanbul'da avukatlık yapar. *Kederli Bir Su Yıldızı* (1996) ismini taşıyan bir romanı bulunan ve hâlen İstanbul'da yaşayan yazar; evli ve iki çocuk annesidir.⁵⁸

2.7. Reşat Nuri Güntekin

26 Kasım 1889 tarihinde İstanbul'da doğan Reşat Nuri Güntekin, asker çocuğu olduğu için çocukluk ve öğrencilik yılları daha çok Anadolu illerinde geçer. 1900 yılında ailece yerleştikleri Çanakkale'de bir mahalle mektebinde öğrenime başlayan Güntekin, yükseköğrenimini İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde, 1912 yılında tamamlar. Sonraki yıllarda; önce Bursa sonra İstanbul okullarında, Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yapar. 1939-1943 yılları arasında Çanakkale milletvekili olarak TBMM'de bulunan Güntekin, 1950'de UNESCO Türkiye temsilciliği ve öğrenci müfettişliği göreviyle Fransa'ya gider, 1954'te yaş haddinden emekliye ayrılır ve İstanbul'a döner. Yakalandığı akciğer kanserinin tedavisi için gittiği Londra'da 7 Aralık 1956 tarihinde hayata gözlerini yumar⁵⁹ ve 13 Aralık 1956 günü Karacaahmet Mezarlığı'na gömülür. Çocukluğu Çanakkale'de geçen yazarın anısına Çanakkale Belediyesi'nin 27.02.1970 tarihinde aldığı kararla, Barbaros Mahallesi'nde bir sokaka "Reşat Nuri Güntekin Sokak" adı verilmiştir.⁶⁰

57 TÜRKES, Ömer, "Özcan Engeller", <http://www.pandora.com.tr/ehab/cesi.asp?gid=38>

58 Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Anılsöpedisi, C. 1, s. 528.

59 BANARLI, Nihal Sarı, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, C. II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-2001, s. 1209-1210.

60 Çanakkale Soluk Adlarında Yasayanlar, s. 140.

Edebiyat ilgisinin lalasının anlattığı bir masalda duyduğu dizelerle uyangımı, Fatma Aliye Hanım'ın *Udi* romanı ve Muallim Naci'nin şiirleri ile bu ilginin güldüğünü, Halit Ziya'nın öykü ve romanlarını okuduktan sonra ise yazar olmaya yöneldiğini söyleyen Güntekin, edebiyat dünyasına imzasız yayınladığı şiirlerle girmiştir.⁶¹ Diken dergisinde 1918 yılında çıkan "Eski Ahbap" adlı yayımlanan ilk öyküsünden sonra, 1918-1919 yılları arasında Zaman gazetesinde "Temaşa Haftaları" başlığı ile tiyatro eleştirileri yazar. 1923-1924 yılları arasında Ressam Münif Fehim, İbnürefik Ahmet Nuri ve Mahmut Yesari ile birlikte 77 sayıdan oluşan Kelebek adlı mizah dergisini çıkarır ve sonraki yıllarda öykü, roman, piyes, makale türünde birçok ürün verir. Asıl ününü Vakıf gazetesinde 1922 yılında yayımlanan ve Çanakkale'de kaleme aldığı *Çalkasın* adlı romanıyla kazanan Güntekin; Fikirler, Hayat, Yeni Türk, Varlık, Aydınlık, Çınaraltı, Cumhuriyet, Milliyet, Resimli Şark, Ulus, Tan gibi dergi ve gazetelerde de yazar. Eserlerinde orta sınıfların insanların ideolojik bakış açılarından yola çıkan ve bu insanların sesini duymaya çalısan Reşat Nuri, toplumsal sorunları ağırlıklı olarak kullansa da, bunları çoğunlukla siyasal bir söyleme çevirmez. Onda ki halkçı eğilim, siyasal gördürmeler içerse bile, ideolojik bir bakışı yansıtmaz. Bireysel ve toplumsal sorunları ekonomik, siyasal, töresel, düşünsel ve mistik boyutlarıyla ortaya koyarken sınıfsal bir yol izlemez. O, sınıf sorununu önemsenmez. Bu açılardan sosyal ve gerçekçi/sosyalist gerçekçi romancılar arasında ayrılır.⁶² Çok sayıda esere imzasını atan Reşat Nuri'nin; *Çalhasın* (1922), *Dudaktan Kalbe* (1923), *Gizli El* (1924), *Damga* (1924), *Akışam Güneşi* (1926), *Bir Kadın Düşmanı-Çirkini Romanı* (1927), *Yeşil Gece* (1928), *Acemak* (1928), *Yaprak Dökümü* (1930), *Kızlık Dalları* (1932), *Gökyüzü* (1935), *Eski Hastalık* (1938), *Aleç Gececi* (1942), *Değirmen* (1944), *Miskinler Tekkesi* (1946), *Rıpka İfşa Ediyor* (1949), *Kavak Yelleri* (1961), *Son Sığınak* (1961), *Kan Davası* (1962) adlarını taşıyan romanlarının yanında *Reem-Gençlik ve Güzellik* (1919), *Roçidâ Bey* (1919), *Eski Ahbap* (1919), *Sönmiş Yıldızlar* (1923), *Tanrı Misafiri* (1927), *Leyla ile Mecnun* (1928), *Olağan İşler* (1930) adlarını taşıyan öyküleri ve *Hançer Hirsizi-Fürur Serseri* (1924), *Taş Parçası* (1926), *Bir Köy Hocası* (1928), *Babür Şahın Secadesi* (1931), *Bir Kır Eğlencesi* (1931), *Umî Mektebinde* (1931), *Felâket Karşısında-Gözüdeği-Eski Borç* (1931), *İstikâl* (1933), *Vergi Hirsizi* (1933), *Hülâci* (1935), *Bir Yağmur Gececi* (1943), *Yaprak Dökümü* (1971), *Eski Şarkı* (1971), *Balikesir Muhasebecisi* (1971), *Tarıtağı Ziyafeti*

61 http://www.kalburuz.com.tr/portal/yazdir_tr.asp?belgeno=211178

62 Tazminat'tan Bugüne Edebiyatçılar Anılsöpedisi, C. 1, s. 386-390.

(1971) adlarında oyunları bulunmaktadır. Bu eserlerin yanında yazar; gezi, makale, inceleme ve çeviri türlerinde birçok kitaba da imzasını atmıştır.

3. Araştırma-İnceleme, Çeviri ve Deneme Yazarıları:

3.1. Abdurrahim Karadeniz

Çanakkale'nin Ezine ilçesinde dünyaya gelen **Abdurrahim Karadeniz** (1965), ilkökulu Ezine'de, ortaokul ve liseyi Çanakkale İmam Hatip Lisesi'nde tamamlar. 1983-1987 yılları arasında Erzurum'da Türk Dili ve Edebiyat bölümünü bitirdikten sonra Gaziantep, Kastamonu ve Ankara'da Türk Dili ve Edebiyat öğretmenliği yapar. Hâlen Ankara'da yaşayan Karadeniz; Hece ve Heceöykü dergileriyle Hece Yayınları yönetim kurulunda görev yapmaktadır. Kalemne aldığı deneme ve incelemeleri Hece ve Heceöykü dergilerinde yayımlayan Karadeniz'in edebiyat dünyasına kazandırdığı iki eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki inceleme alanında kaleme aldığı *Düğünce ve Edebiyatımızda Yurt ve Dünya Dergisi* adlı kitaptır. Yurt ve Dünya dergisi hakkında yazılan bu kitapta hem 1940'lı yılların hem de şimdilerin toplumsal, düşünsel ve sanatsal sorunlarına ilişkin önemli öneri ve düşünceler yer almaktadır.⁶³ İkinci kitabı ise, deneme türünde kaleme aldığı *İz Süren Yazı* adlı kitabıdır.⁶⁴

3.2. Adalet Cımcöz

Yaptığı seslendirmelerin yanında, *Ölüm Gemisi* (B.Traven-1957), *Sezuan'ın İyi İnsanı* (B.Brecht, T.Aktürel ile-1961), *Milena'ya Mektuplar* (F. Kafka-1961), *Dinamii* (B.Traven-1963), *Galile* (B.Brecht, T.Aktürel ile-1963), *Leonca ile Lena* (G.Büchner-1963), *On Dakika Sonra Buffalo* (G.Grass-1964), *Bay Punitla ile Uşağı Matti* (B.Brecht-1965), *Eğlenitli Bir Gönme Töreni* (T.Dery-1967), *Kafka'nın Sevgilisi Milena* (M.Buer-Neumann-1967), *Panuk İççileri* (B.Traven-1968), *Adamın Topraklar Üstünde* (E.Kishon-1969) adlarını taşıyan çevirileriyle de ün kazanan **Adalet Cımcöz** (1910-1970), Çanakkale'nin Kilibahır kasabasında dünyaya gelir. Ortaöğrenimini Almanya'da tamamlayıp Türkiye'ye döndükten sonra kurucusu olduğu Maya Sanat Galerisi'nde uzun yıllar yöneticilik yapar. Ağabeyi Ferdi Tayfur'la birlikte film dublajında çalışan Cımcöz, birçok ünlü sanatçıyı beyaz perdede seslendirir.⁶⁵ Türkân Şoray, Filiz

Akın, Belgin Doruk, Sezer Sezin gibi birçok sanatçı onun sesleriyle hafızalarda yer etmiştir.⁶⁶ Alman edebiyatından birçok çeviri yapan Cımcöz; Brecht, Kafka ve B. Traven'in eserlerini Türkçe'ye aktarır. 1961 yılında Kafka'dan çevirdiği *Milena'ya Mektuplar* ile 1962 yılında *TDK Çeviri Ödülü*'nü kazanan Cımcöz'ün arasında Vartık, Yeditepe ve Yeni Ufkular dergilerinde yayımlanan *Fine Fıcar* takma adıyla, Türkiye'nin ilk dedikodu yazarları arasında yer alan Cımcöz'ün kaleme aldığı dedikodu yazıları Aydede, Salon, 20. Asır, Tef dergilerinde ve Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanır.⁶⁷ 2004 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan *Adalet Cımcöz* adlı kitapta Mine Urgan onun hayat öyküsünü ayrıntısıyla anlatmıştır.

3.3. Abdülhak Adnan Adıvar

Çanakkaleli olan diğer bir araştırmacı ve ilim adamı da Halide Edip Adıvar'ın eşi, doktor **Abdülhak Adnan Adıvar**'dır (1883-1955). Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinde dünyaya gelen bilim adamı, ilk ve orta öğrenimini, küçük yaşta geldiği İstanbul'da tamamlar ve sonraki yıllarda başladığı tıp öğrenimine Almanya'da devam eder. I. Dünya Savaşı sırasında Sıhhiye Umum Müdürlüğü ve tabip binbaşı olarak görev yapan Adıvar, son Meclis-i Mebusana İstanbul'dan milletvekili seçilir. İstanbul işgal edilince karısı Halide Edip'le Anadolu'ya geçerek Millî Mücadeleye katılır. İlk B.M.M. hükümetinin Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaîye vekilliğine getirilen Adıvar, bir yıl kadar da Dahiliye vekilliği yapar. Karısının tedavisi için İngiltere'de bulunduğu sırada, İzmir sulkası dolayısıyla gıyaben yargılanca Türkiye'de dönmez ve 1926-1939 arasındaki yılları İngiltere ve Fransa'da geçirir. Uzun süre Paris'te, Yaşayan Doğu Dilleri Okulu'nda okutmanlık yapar. Türkiye'ye dönünce *İslam Ansiklopedisi* yazı kuruluna başkanlık yapan Adnan Adıvar, 1950-1954 yasama döneminde bagımsız milletvekili olarak mecliste bulunur.⁶⁸ Mezarı İstanbul Merkez Efendi Kabristanı'nda⁶⁹ olan Adnan Adıvar'ın anısına Çanakkale Belediyesi, 25.02.1974 tarihli kararıyla, İsmetpaşa Mahallesi'nde bir sokağa "*Adnan Adıvar Sokak*" adını vermiştir.⁷⁰ Avrupa'da bulunduğu yılların,

63 http://www.kultur.gov.tr/portulur/tem_t.asp?BELGENO=31188.

64 <http://www.kitapyurdul.com/yazar/default.asp?id=21043&session=92432078181215441213&LogID=>

65 Tarihçenarın Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. 1, s. 229.

66 <http://www.antioloji.com/kitap/kitap.asp>

67 Tarihçenarın Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. 1, s. 229.

68 ÖZKIRIMLI, Adila, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, s. 34-35.

69 İslam Ansiklopedisi, C. 1, Türkiye Diyarlar Vahşi Varı, İstanbul-1988, s. 375.

70 Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar, s. 29.

karşının da teşvikıyla, bilimsel çalışmalar yaparak geçirmiş, felsefe alanında günümüzde de hala kullanılan eserler yazmıştır.⁷¹ Bu eserlerin başlıcaları; *Fansî'a Dair Bir Tahilî Tecrübesi* (1940), *Osmanlı Türklerinde İlim* (1943), *Tarih Boyunca İlim ve Din* (2 cilt, 1944, sadeleştirilmiş baskı, 1969), *Bilgi Cumhuriyeti Haberleri* (1945), *Farabi* (1947), *Dur Düşün* (1950), *Bizans'ta Yüksek Mekepler* (1953), *Hakkâri Pesisindeki Emeklemeler* (1954)'dir.⁷²

3.4. Celâl Nuri İleri

II. Mesrutiyet'in ve Cumhuriyet'in Batıcı fikir adamlarından olan Celâl Nuri İleri (1870-1939), Gelibolu'da dünyaya gelir. Ortaöğrenimini Galatasaray Sultanisi'nde, yükseköğrenimini de Hukuk Mektebi'nde tamamlayan İleri, Son Osmanlı Meclisi'nde Gelibolu mebusu olur. 1914-1919 yılları arasında, Edebiyat-ı Umumiye adlı dergiyi çıkaran İleri, 1 Ocak 1918 tarihinden itibaren de Âti adlı gazeteyi çıkarmaya başlar. 1919 yılından itibaren de gazetemini adını İleri olarak değiştirir. 1923-1934 yılları arasında TBMM'de milletvekilliği yapan Celâl Nuri İleri, 1924 yılında Yunus Nadi başkanlığındaki Anayasa Komisyonu'nda raporörlük yapar. Edebiyat ve tarihten, hukuk, din, sosyoloji ve siyasete kadar birçok konuda yayımlanmış makalesi bulunan Celâl Nuri'nin ilk yazıları İctihad'da yayımlanır. Genel olarak yenilik taraftarı ve batıcı olan Celâl Nuri'nin dil konusunda tutucu bir tavrı vardır. Dilde sadeleşmeye karşıdır. Arapça ve Farsça sözcüklerin Türk dilinden çıkarılmasının Türkçe'yi zayıflatacağını savunur.⁷³ Gerek araştırma-inceleme alanında yayımlanmış *İctihad-ı İslam*, (1912), *Kadınlarımız*, (1915), *Türkçemiz* (1917), *Kara Tehlîke* (1918) ve *Türk İnkılabı* (1926)⁷⁴ adlarını taşıyan kitapları gerekse yayımladığı makaleler, çıkardığı süreli yayınlar ve öne sürdüğü fikirler dolayısıyla Türk siyaseti düşünce tarihinde önemli bir yeri olan İleri'nin, *Merhûme* adlı edebî değer taşımayan bir de romanı bulunmaktadır.⁷⁵

3.5. Ferit Rağıp Tuncor

Şiir, roman, öykü, piyes, araştırma, derleme türlerinde ve çocuk edebiyatı alanında elli civarında kitap yayımlayan Ferit Rağıp Tuncor (1912-2005), Çanakkale'de doğar. Yatılı olarak okuduğu İzmir Muallim Mektebini 1931 yılında bitiren sanatçı, 1932-1945 yılları arasında Aydın'da öğretmenlik

yapar. 1945-1971 yılları arasında MEB Yayınlar Dairesi'nin çeşitli kademe-lerinde görev alan Tuncor, iki yıllık kütüphanecilik kursundan sonra Bakanlık Arşiv Kütüphanesini kurar. Resmî Gazete adıyla yayımına devam eden Takvim-i Yekâyi'yi inceleyen, konularına ve yazarlarına göre tasnif eden Tuncor'un yayına hazırladığı iki önemli eser; *Maarif-i Umumiye Nezaretî Yayınları ve Matbaa-i Amire Baskıları Bibliyografyası İle Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Bibliyografyası* dir. İki Osmanlı devrine, ikincisi ise Cumhuriyet dönemine ait bu eserlerden başka Mehmet Rauf, Refik Halit, Ziya Gökalp, Reşat Nuri Güntekin gibi ünlü yazarların eserlerini Osmanlı Türkçesi'nden bugünkü alfabeye aktaran Ferit Rağıp Tuncor'un basılmış ders kitabı, yardımcı ders kitabı ve çok sayıda antolojisi bulunmaktadır.⁷⁶ Eserlerinde, *Şadân Fahîr* ve *Rağıp Pîgar* imzalarını da kullanan Tuncor'un; *9 Eylül* (1930), *İzmir'den Sesler* (1931) adlı şiir kitapları ve *Bu Toprakın Çocukları* (1944), *Sarsılan Topraklar* (1944), *Bir Yalancının Cezası* (1945), *Kahraman Çocuk* (1945), *Aydın* (1945), *Kurtuluş* (1945), *Yıllık Perleri* (1973) adlarını taşıyan öyküleri, eserlerinden sadece birkaçıdır.⁷⁷

3.6. Rıza Tevfik Bölükbaşı

Çocukluk yıllarını Çanakkale'de geçiren ve bu kentten çok etkilenen Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869-1949), Çanakkale'nin yetiştiği en önemli fikir ve sanat adamlarından biridir. Babasının kaymakam olarak bulunduğu, bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan, o dönemde Edirne'ye bağlı Cist-i Mustafa Paşa (Tsaribrod) kazasında dünyaya gelir. Sanatçı, gerek mükemmel bir tabii güzellikle sahip gerekse tarihi güzelliklerle dolu, "çocukluk cennetim" dediği Gelibolu'da çocukluk günlerini geçirir. Öğrenimi için İstanbul'a giden Rıza Tevfik, okula uyum sağlayamaz ve kendi isteğiyle tekrar Gelibolu'ya döner. Burada Gelibolu Rüştiyesi'ne kayıt yaptırır. Daha sonra 1886 yılında tekrar İstanbul'a dönerek Mekteb-i Mülkiye'ye kayıt olur. O dönemde Mekteb-i Mülkiye'de Recaizade Ekrem'in öncülüğünde bir edebiyat nesli yetişmektedir. Bir grup arkadaşıyla "Muâvin" adlı bir gazete çıkarır. Takip eden günlerde babasının ölümü üzerine aile işlerini idare etmek üzere tekrar Gelibolu'ya dönmek zorunda kalan Bölükbaşı, 1891 yılında İstanbul'a tekrar gider ve bu kez Tıbbiye-i Mülkiye'ye kayıt olur. Okula uyum sorunu çeken Rıza Tevfik bir

71 KARAAALIOĞLU, Seyit Kemal, Kesinli Mottahî Türk Edebiyatı Tarihi, C. IV, İncelep ve Aka Basınevi, İstanbul-1982, s. 577.

72 ÖZKIRIMLI, Atilla, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. I, s. 35.

73 Celâl Nuri İleri'nin dil konusundaki düşünceleri için bkz: ÖZERDEM, Saru, "Celâl Nuri İleri ve Dilimiz", Türk Dili, S. 137, Şubat-1963, s. 272-276.

74 ULKEN, Hittin Ziya, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, Ülken Yay., İstanbul-1994, s. 408.

75 ÖZKIRIMLI, Atilla, Türk Edebiyatı Tarihi, C. III, s. 675.

76 <http://www.yeniunesaj.com.tr/index.php?sayfa=kolunsunak&habetno=3114&mh=2005-05-14>

77 Tanınmadık Van Bağınca Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. II, s. 837.

yerde yaptığı hürriyet, adalet ve hükümet hakkındaki konuşması yüzünden hapse atılır. Ancak otuz yaşlarında iken buradan mezun olur. Öğrencilik yıllarında kamuoyunda kötü bir izlenim bıraktığı gerekçesiyle, mezun olınca diplomasına ihtiyaten el konur. Bir süre doktoralık yapan Bölükbaşı, 1907 yılında İttihat ve Terakki Cemiyetine girer ve 1908 seçimlerinde Edime mebusu seçilir. Siyasi mücadeleler sırasında edebiyat ve felsefeyle ilgilenmekten de geri durmayan Rıza Tevfik, aynı tarihlerde Yeni Gazete, İdam, Alemler, Tanzimat, Türk Yurdu, Ulun-u İktisadiye ve İctimaiyye Mecmua ve Rübub gibi devrin önde gelen dergi ve gazetelerinde politik yazılar, şiirler, diğ. edebiyat ve felsefeyle ilgili makaleler de yayımlar. Bir süre sonra da Hürriyet ve İhtlaf Fırkasına katılır. 1918 yılında Sultan Vahdettin'in isteği üzerine Maarif Nâzırı olur. 1919-1920 yılları arasında Darülfünun Edebiyat Fakültesinde felsefe ve estetik dersleri de veren Rıza Tevfik, 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr antlaşmasını imzalayan heyette yer alır. Devam eden Milli Mücadele hareketine de karşı çıkan Rıza Tevfik, Kurtuluş Savaşı zaferinden kısa bir süre sonra, Kasım 1922'de, Mısır'a giden bir yük gemisiyle gizlice İstanbul'dan ayrılır. Yurt dışında bulunduğu süre içerisinde, Ürdün'de diyan kâtipliği görevinde bulunur; daha sonra da Amerika'ya gider ve orada Türk ve Arap Edebiyatı üzerine dersler verir. 1938'de çıkan af üzerine, Haziran 1943'te Türkiye'ye geri döner. Türkiye'ye döndükten sonra ölümüne kadar haftada birkaç defa olmak üzere *Yeni Sabah* gazetesinde edebiyat, diğ. felsefe alanlarında makaleler yazar. 1949 yılının son aylarında geçirdiği kısmî felç ve zatürree üzerine hastaneye kaldırılır. 30 Aralık 1949 günü hayata gözlerini yumar ve 1 Ocak 1950 tarihinde Zincirlikuyu'daki Asri Mezarlık'a defnedilir.⁷⁸ Çocukluğunu geçirdiği Gelibolu, Rıza Tevfik'in sahip olduğu halk kültürünün temelini teşkil etmektedir. Sahip olduğu bu halk kültürünün yanında geleneksel Osmanlı kültürü dediğimiz sağlam bir aile terbiyesi alan Rıza Tevfik'in Türk kültürüne karşı sevgi ve ilgisi Gelibolu ve çevresinde şekillenmiştir. Çocukluk günlerinde aldığı bu kültür, onda ömür boyu canlılığını koruyan izler bırakmıştır.⁷⁹ İlk şiir denemelerini "çocukluk cennetim" dediği Gelibolu'da yapan Rıza Tevfik, şiir ile uğraşmaya millîkiye yıllarında başlar. İlk şiirlerinden başlayarak başta Abdülhak Hamit olmak üzere, Tevfik Fikret, Recaizade Ekrem, Victor Hugo ve kısmen de Servet-i Fünun şairlerinin etkisinde kalır; fakat bu edebî akımın içerisinde yer almaz. Onlarla ortak noktası, şiirlerinde bol miktarda hüznün, ıstırap, melankoli havası olmasıdır. Servet-i Fünunculara uzak kalan Rıza Tevfik eski şiir taraftarları arasında da girmez. Gençlik yılları şiirlerinden sonra ilahî ve nefesleri sevmiş, yavaş yavaş halk şiiri etkisine girmeye başlamıştır. Rıza Tevfik'e göre;

⁷⁸ UÇMAN, Abdullâh, Rıza Tevfik, *Timas Yayınları*, İstanbul-1999, s. 13-20.

⁷⁹ UÇMAN, Abdullâh, "Rıza Tevfik ve Türk Kalimatı", *Milit Kültür*, s. 36, Ekim-1982, s. 39-43.

Türk zevkine uymayan yapay vezniler kullanmayı, Yunus Emre'den, Dertli'ye kadar halk ve tekke şairlerinin kullandığı canlı diğ. ve hece vezni örnek alınmalıdır. Bu dönem şiirlerinde Yunus, Karacaoğlan, Dertli, Seyrani gibi halk şairlerinin söyleyiş özellikleri göze çarpar. Şiirlerinde tasavvuf etkisi görülen Rıza Tevfik, tartkat olarak Bektaşlığı seçmiştir. Çocukluk yıllarından itibaren Bektaşî dergâhlarına girmiş, oralarda nefesler dinlemiştir. Bektaşîlik, onun; isyankar, nükteci, samimi ve hoşgörülü olmasını sağlamıştır. Rıza Tevfik'e göre şair; "İnsanlığın ve kendi nefsinin en önemli yanlarını gösteren, ağlamasının ve gülümemenin üslubunu öğreten adamdır." Onun şiirlerinde konu çok çeşitlidir. Recaizade ile başlayıp Servet-i Fünunculara devam eden "dünyada her şeyim aşklar, hatıralar, hüznün, tabiat güzellikleri gibi konular vardır." ⁸⁰ Diğ. edebiyat, tarih, politika, estetik, tasavvuf ve felsefe konusunda birçok araştırması ve makalesi bulunan Rıza Tevfik özellikle felsefe alanında yaptığı çalışmalarından alınması için çok çabalamış ve bu çabalarıyla felsefe dersi lise programından almıştır. Araştırma-inceleme alanında; *Textes Houroufs* (Hürufîlik Mehterleri-1909), *Felsefe Dersleri* (1914), *Mufassal Kamus-ı Felsefe* (1920), *Abdülhak Hamid ve Millîhazret-i Felsefesi* (1918), *Rubâiyat-ı Ömer Hayyam* (Hüseyin Danış ile birlikte-1922), *Tevfik Fikret* (1945) adlarını taşıyan eserlerinin yanında *Servâ-i Ömrüm* (1934) adını taşıyan bir de şiir kitabı bulunmaktadır.⁸¹

3.7. Yıldız Ecevit

Günümüzün önde gelen edebiyat araştırmacılarından olan Yıldız Ecevit (1946) de, Çanakkale'nin Gelibolu ilçesinde dünyaya gelir. İlk ve orta öğrenimini İstanbul, Ankara ve Gelibolu'da tamamlayan Ecevit, 1963-1967 yılları arasında Viyana'da Technische Hochschule'de öğrenim görür. 1968 yılında kayıt yaptırdığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1973 yılında mezun olur. 1983 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisansını, 1987'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde doktoraasını tamamlar. 1996 yılında aynı fakültenin Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'na profesör olarak atanan Ecevit, buradan emekli olmuştur. Evli ve bir çocuk annesi olan Ecevit; Edebiyatçılar Derneği, PEN Yazarlar Derneği ve I.G.V (Uluslararası Germanistler Birliği) üyesidir. İlk yazısı "*Bir Karşılı-Öykü Yazarı: Max Frisch*", 1987'de Yaşasın Edebiyat dergisinde yayımlanır. Yazıları; Cumhuriyet Kitap, Varlık, Gösteri, ve Gündoğan Edebiyat dergilerinde de yayımlayan yazar, Oğuz Atay ve Orhan

⁸⁰ KABAKLI Ahmet, *Türk Edebiyatı*, C. III, Türkiye Yayınları, İstanbul-1969, s. 89-92.

⁸¹ UÇMAN, Abdullâh, Rıza Tevfik, s. 35-37.

Pamuk üzerine yaptığı kapsamlı incelemeleriyle tanınmaktadır. *Oğuz Atay'da Aydın Olgusu* (1989), *Die Intellektuellensproblematik bei Max Frisch und Oğuz Atay* (1990), *İsviçre ve Alman Edebiyatı* (1991), *Kurmaca Bir Dünyadan* (1992), *Orhan Pamuk'u Okumak* (1996), *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar* (2001) adlarını taşıyan incelemelerinin yanında *Bozlar Kurduanın Dış Yolculukları* (1996) adlı derlemesi, *Flißingen Haritada Yok* (1994)⁸² adını taşıyan çevirisi ve *Ben Buradayım* (2005)⁸³ adını taşıyan Oğuz Atay'la ilgili biyografik eseri bulunmaktadır.

4. Sonuç:

Edebiyatçıların yaşadığı coğrafya ile verdikleri eserler arasında kuşkusuz sıkı bir ilişki vardır. Yazarlar, gerek doğrudan malzeme alma bakımından, gerekse eserlerine ilham kaynağı olma açısından yaşadıkları coğrafya ile iç içedir. İnsanlar sevdiği, benimsedikleri şehirlerde yaşamak, ya da o şehri temsil etmek isterler *Çalılıkı* adlı eserini Çanakkale'de kaleme alan Reşat Nuri'nin, Çanakkaleli olmamasına rağmen Çanakkale Milletvekiliği yapması, yazarımızın hayatının bir döneminde bulunduğu şehre karşı olan sevgisine bir kanıt olarak gösterilebilir. Aynı zamanda *Çalılıkı* adlı romanın baş kahramanı Feride, Çanakkale'de görev yapmış idealist bir öğretmenidir. Bunun yanında, II. Yeni şiirinin önde gelen isimlerinden olan Ece Ayhan'ın hayatının son yıllarını mentlekei Çanakkale'de geçirmesi bir tesadüften ibaret görülmemelidir. Tüm bunlara ek olarak, Rıza Tevfik'in şiirlerindeki eşsiz tabiat tasvirlerinde, Gelibolu'da geçirdiği çocukluk yıllarının etkisini kimse yadsıyamaz. Çanakkale'nin bu etkisi günümüzde de sürmektedir. Buket Uzuner'in, Gelibolu Yarımadası'nda bir köyde geçen ve Çanakkale Savaşları'nı dolaylı olarak konu alan *Gelibolu* adlı romanını bu duruma örnek olarak gösterebiliriz.

Söz konusu topraklar, gerek büyüleyici tarih gerekse tabii güzellikler ile dolu olan Çanakkale olduğunda, bu kentin şartları ile ön plana çıkması olağandır. Güzelliklerin ve duyguların en uygun şekilde yansıtılabileceği edebî tür olan şiir türünde, Tanzimat'tan bugüne kadar geçen süre zarfında antolojilerde ismine rasılayabileceğimiz 13 şaire ev sahipliği yapmıştır Çanakkale.

Tarihi ve tabii güzelliklerle kaplı olan şehir, edebiyatçıya ev sahipliği yapma açısından pamukla gösterilebilecek zenginlikteki Anadolu şehirlerinden birisidir. Burada tarihi ve tabii güzelliklerinin yanında İstanbul'a yakın oluşunun da etkisi büyüktür. Bu sebeple şehir, tarihine olan ilginin yanında ilham verdiğini edebiyatçılarda da öne çıkması hak etmektedir.

82 Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. 1, s. 297.

83 <http://kinp.anoloji.com/kisi.asp?CAS=5090>.

KAYNAKÇA

- AKA, Pinar, "Hilmi Yavuz Şiirine Metin Merkezli Bir Bakış" (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-2002.
- ALKAN, Erdoğan, "Ece Aylan ve Şiiri", Varlık, S. 1140, Eylül-2002, s. 46.
- ANDAC, Feridun, "Sevgi Çağıydı Zamanın", http://www.adanasanat.com/sureyya_berfe/sureyya_berfe_index.htm.
- BANARLI, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, C. II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul-2001.
- BERFE, Süreyya, "Ustaların Seçtikleri", Varlık, S. 1103, Ağustos-1999, s. 19.
- BERKMAN, Bülent, "Ahmet Köksal Son Yazısını Yazdığını Biliyordu", <http://www.milliyet.com.tr/1997/01/28/sanat/koksal.html>.
- BİBAŞAR, Kemal, "Eserleri Hakkında Kendi Görüşü", www.kemalbilbasar.com.
- Cevdet KUDRET, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, C. III, İnkılap Kitapevi, İstanbul-1999.
- Çanakkale Sokak Adlarında Yaşayanlar (Haz.: Çanakkale Yerel Tarih Grubu), Olay Bilgi İletişim, Çanakkale-2001.
- DAMAR, Arif, "Eksilmedi Bendeki Umutsuz Umut", (Söyleşiyi Yapan: Enver ERCAN), Varlık, S. 1059, Aralık-1995, s. 35-36.
- DEMİRALP, Oğuz, "Yaklaşık Olarak Ece Aylan Şiiri", içinde: Okuma Defteri, YKY, İstanbul-1995. s. 27.
- EMENER ARAR, Ece, "Kitaba Erotizmi Melih Cevdet Katı", Radikal Kitap, S. 215, 29 Nisan 2005, s. 8.
- ENGİNÜN, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul-2002.
- GEÇGEL, Hulusi, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Anı Yayıncılık, Ankara-2003.
- GÜNAYDIN, Metin, "Bilbaşar'ın Romanındaki Kişiler", <http://www.evrensel.net/01/07/09/kultur.html>.
- HIZLAN, Doğan, Saklı Su, YKY, İstanbul-1996, <http://www.sureyyaberfe.com>.
- http://www.kultur.gov.tr/portal/hurizm_tr.asp?BELGENO=31188.
- <http://www.kitapyurdu.com/yazar/default.asp?id=21043&session=92432078781215441213&LogID=>
- <http://www.milliyet.com.tr/ozel/edebiyat/yazarlar/surberfe.html>.
- <http://kitap.antoloji.com/kisi.asp?CAS=5090>.
- http://www.kultururuzm.gov.tr/portal/yazdir_tr.asp?belgeno=211178.
- <http://www.antoloji.com/kitap/kitap.asp>.
- <http://www.yeninesaj.com.tr/index.php?sayfa=kultursanat&haberno=3114&tarih=2005-05-14>.
- İNAL, Mahmud Kemal, Son Asır Türk Şairleri, cüz. VII, M.E.Basımevi, İstanbul-1969.
- İslam Ansiklopedisi, C. I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul-1988.
- KABAKLI, Ahmet, Türk Edebiyatı, C. V, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul-2002.
- KABAKLI, Ahmet, Türk Edebiyatı, C. III, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1969.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, C. IV, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul-1982.
- KURDAKUL, Şükran, Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, İnkılap Yayınları, İstanbul-1999.
- Küçük İskender, "Rimbaud'ya Akıl Notları", Varlık, S. 1139, Ağustos-2002, s. 5.
- ÖZBEN, Rafif, "İlhan Demirbaş'ın Şiiri", Varlık, S. 889, Ekim-1981, s. 22-23.
- ÖZERDİM, Sami, "Celâl Nuri İleri ve Dilimiz", Türk Dili, S. 137, Şubat-1963, s. 272-276.

ÖZKIRIMLI, Atilla, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. I-IV, Cem Yayınevi, İstanbul-1983.

ÖZKIRIMLI, Atilla, "1968'den Dört Hikâye Kitabı", Papirüs, S. 37, Temmuz-1969, s. 32-34.

Radikal Kitap, S. 206, 25 Şubat 2005, s. 32.

SUSUZLU, İlke, "Kademi Boşalıkların Sınırsız Ümitleri", <http://www.toplumpostasi.net/newsid=5341>

UÇMAN, Abdullah, Rıza Tevfik, Timaş Yayınları, İstanbul-1999.

UÇMAN, Abdullah, "Rıza Tevfik ve Türk Kültürü", Millî Kültür, S. 36, Ekim-1982, s. 39-43.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, Ülken Yayınları, İstanbul-1994.

ÜNLÜ, Mahir-ÖZCAN, Ömer, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı, C. 3, İnkılap Yayınevi, İstanbul-1990.

TUNÇER, Cengiz, "Kemal Bilbaşar ve Cemo'su", içinde: BİLBAŞAR, Kemal, Cemo, Tekin Yayınevi, İstanbul-1975, s. 263.

TÜRKEŞ, Ömer, "Özcan Ergüder", <http://www.pandora.com.tr/sahafeski.asp?pid=38>.

Tanzimat'ın Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. I-II, YKY, İstanbul-2001.

YALÇIN, Murat, "Sivil Bir Ece Ovalı Yazdı Bu Düzsiiri", Kitap-İlk, S. 45, Ocak-Şubat-2001, s. 32.

THE WRITERS AND POETS WHO LIVED IN ÇANAKKALE IN MODERN TURKISH LITERATURE

Dr. Ramazan Gülendam-Saygın Celepoğlu

"The truth is, fiction depends for its life on place," the American writer Eudora Welty once observed, "location is the providing ground of 'what happened? who's here? who's coming?' – that is the heart's field." Place has always been among the most fundamental elements of literature. Our poetry, our fiction, our drama is itself a mapping of the world, wide-ranging, highlighted in some parts, dark in others, always changing in space and time. A very large part of our writing is a story of its roots in a place: a landscape, a region, village, city, nation or continent. What is more, places themselves are changed by what is written of them, and take some of their meaning and mythic character from literature. Thus literature itself is an atlas, an imaginative map of the universe, and as Herman Melville wrote in Redburn: "nearly all literature, in one sense, is made up of guide books."

Çanakkale has a very rich history; in other words, it has about 5000 years past. This city is a landlford for many civilizations. It has a strategically importance because of the Straits. Therefore, it called attention to many states and many battles were make for this city. One of the milestones of the World War I is no doubt the Çanakkale Battles that have a significant meaning for the Turkish nation. The leaders of the National Struggle and the founder of the Turkish Republic, Mustafa Kemal Atatürk, came to the forefront in the Ottoman army with the Çanakkale Victory, which constitutes one of the most important records of pride and honor for Turkish national will and ardors defense.

Çanakkale does not just being a subject in literary works with the battles; because this city is also very rich with its natural and historical beauties. These beauties also are seen in the number of the literatures who are affected from Çanakkale and the literary works that mentioned the city as subject.

The cultural richness of Çanakkale is also worth mentioning. Many literatures and scholars such as Gelibolulu Ali, Ahmed-i Bican, Azmi, Piri Reis, Yazıcıoğlu Ali, Adnan Adıvar and Kemal Bilbaşar were lived in Çanakkale. These writers and poets not only use the city in their literary works as a subject but also they spend their whole life or some part of it in Çanakkale. In other words, Çanakkale is a city that some writers and poets have come from, and that some traveled to and made their own. Their numbers are not few. So far as we know, 13 poets, 7 writers who wrote novels and short stories, and 7

translators, essay writers and critics was born or lived in Çanakkale since Tanzimat period.

Apart from their numbers, it is worth to take into consideration that in these famous litterateurs who had lived in or were influenced from Çanakkale there are some who stamped their style in modern Turkish Literature such as Rıza Tevfik Bölükbaşı, Reşat Nuri Güntekin, Kemal Bilbaşar, Ece Ayhan and Arif Damar.

Writers and works that are intimately connected with a place or landscape, capturing a town, a city, a region in its fictional texture or its literary heyday. It is possible to see that the key places related to the making of literature in Çanakkale: the houses and communities where writers or poets worked, the cafés they met in. It is also possible to see that the impact of their writings on those places, and some of the settings and scenes from the books themselves.

People want to live the cities that they love, and some of them also want to represent the city that they live. Although Reşat Nuri Güntekin, who wrote his most famous novel called Çalkusu in Çanakkale, was not from Çanakkale, that he had been elected as MP from that city could be seen a sign that he had a great sympathy to the city that had spent some years in there. At the same time Feride who is the protagonist of Çalkusu was an idealist teacher that had spent some years in Çanakkale. Meanwhile that Ece Ayhan, main figure of the Second New Movement (II. Yeni Şiiri), spent the last part of her life in her hometown, Çanakkale, should not be seen as an accidental. Furthermore, no one can deny the effect of Rıza Tevfik's childhoods at Gallipoli on his unique descriptions of nature at his poems. This effect of Çanakkale still goes on at present days. Buket Uzuner's work, entitled Gallipoli (Uzun-Beyaz-Bulut Gelibolu) in which the author narrate an events that had occurred in a village at Gallipoli Peninsula and narrate indirectly Çanakkale War can be seen as an example of this situation.

It is quite common that Çanakkale come to fore with its poets as it has either historical places or natural beauties. In poem which is a kind of literary genre that beauties and senses could be heavily reflected, Çanakkale has been hosted 13 poems whose name could be seen at anthology from Tanzimat to present day.

With its historical places and natural beauties Çanakkale is one of the cities that could be seen one of the main city that hosted many litterateurs. Apart

from its historical and natural beauties the proximity to Istanbul is also one of the main advantages of the city.

This work focuses on those litterateurs from Çanakkale who had lived Tanzimat and afterwards, and also who had spent some times of his/her life at Çanakkale. This work consists of three parts which entitled "Poems", "the authors of novel and story", "researchers, translator and essayists". Names in this work were enumerated by alphabetic order.